

Cần lưu tâm đến tác động môi trường và chỉnh trị sông Hồng

> NGỌC LÝ

Việc 6 đồ án quy hoạch phân khu (1/2.000) nội đô lịch sử bao phủ 4 quận: Hoàn Kiếm, Ba Đình, Đống Đa, Hai Bà Trưng được lãnh đạo TP Hà Nội đồng ý tiếp tục triển khai được ví như “gỡ nút thắt” cho thực hiện tổ chức đầu tư, xây dựng và phát triển đô thị, bảo tồn những giá trị văn hóa, lịch sử của Thủ đô. Đặc biệt quy hoạch phân khu đô thị sông Hồng sẽ tạo điều kiện cho việc khai thác giá trị cảnh quan, đất đai và tiềm năng du lịch, kết nối trực cảnh quan thiên nhiên tươi đẹp hai bờ dòng sông này.

QUÁ TÀI VÙNG LỐI ĐÔ THỊ LỊCH SỬ

Quy hoạch chung xây dựng Thủ đô Hà Nội đến năm 2030 tầm nhìn đến năm 2050 được Thủ tướng Chính phủ phê duyệt ngày 26/7/2011 tại Quyết định 1259/QĐ-TTg. Để thực hiện quy hoạch này, Hà Nội có tổng số 38 đồ án quy hoạch phân khu với tổng diện tích khoảng hơn 76.500 ha. Đến nay 86% số đồ án

quy hoạch phân khu đã được triển khai thực hiện. Tuy nhiên, còn 6 đồ án quy hoạch phân khu nội đô lịch sử thuộc địa bàn các quận Hoàn Kiếm gồm H1-1 (A,B,C); quận Ba Đình là H1-2; quận Đống Đa là H1-3; quận Hai Bà Trưng là H1-4 chưa được phê duyệt. Nguyên nhân được chỉ ra là quy hoạch các phân khu đặc biệt này bị trói buộc bởi nhiều quy định, trong đó có những quy định vượt thẩm quyền của thành phố.

Khu nội đô lịch sử giới hạn từ phía Nam sông Hồng đến đường vành đai 2, là khu vực bảo tồn di sản văn hóa Thăng Long, các giá trị truyền thống của người Hà Nội. Bảo tồn, cải tạo không gian kiến trúc cảnh quan đô thị và tôn vinh văn hóa, lịch sử truyền thống của khu phố cổ, khu phố cũ, hồ Gươm, hồ Tây, Thành cổ...

Khu nội đô mở rộng giới hạn từ đường vành đai 2 đến sông Nhụệ, là khu vực phát triển các khu đô thị mới, các trung tâm văn hóa, dịch vụ - thương mại cấp thành phố có chất lượng cao, kiến trúc hiện đại. Hoàn thiện cơ sở hạ tầng đô thị đồng bộ hiện đại, chỉnh trang kiến trúc một số khu dân

cư và làng xóm ven đô trong quá trình mở rộng đô thị. Dân số đến năm 2030 khoảng 850 - 900 nghìn người.

Mặc dù đã triển khai thực hiện được 86% tổng số quy hoạch phân khu, nhưng những gì diễn ra trong 10 năm qua đã không được như kỳ vọng.

Điểm đầu tiên dễ thấy là tình trạng phát triển quá nhanh của các chung cư cao tầng đã trực tiếp làm gia tăng dân số cục bộ, tạo áp lực lên hạ tầng đô thị, khiến tình trạng tắc nghẽn giao thông, ô nhiễm môi trường đô thị ngày một trầm trọng.

Theo các chuyên gia, 6 quy hoạch phân khu đô thị chậm được phê duyệt là một trong những nguyên nhân dẫn đến tình trạng này, dẫn đến mất cân đối về cơ cấu sử dụng đất. Gia tăng nhà cao tầng trong vùng lõi nội đô lịch sử là sự phát triển không tương xứng với diện tích đất giao thông nội đô.

Theo Quyết định số 1259/QĐ-TTg, nội đô lịch sử có dân số tính toán là 800 nghìn người, tổng diện tích khoảng trên 3.800 ha, với chỉ tiêu khoảng đất toàn đô thị 100 m²/đầu người. Tuy nhiên, theo các báo cáo hiện chỉ tiêu diện tích bình quân đất đô thị trên đầu người tại khu vực này chỉ đạt được khoảng 45 m². Dân số nội đô hiện nay đã lên tới trên 1,3 triệu người. Tình trạng gia tăng dân số làm mất cân đối về cơ cấu sử dụng đất dẫn đến không đảm bảo về sự phát triển cân bằng giao thông nội đô, không gian công cộng trong đô thị bị thu hẹp, thiếu sân chơi, công viên...

Trong quy hoạch Hà Nội cũng chỉ rõ, điều chỉnh các chức năng sử dụng đất, di dời các cơ sở sản xuất, cơ sở đào tạo, y tế không phù hợp ra bên ngoài. Bổ sung hoàn thiện hệ thống hạ tầng xã hội, hạ tầng kỹ thuật, cải tạo chỉnh trang kiến trúc đô thị, cảnh quan, tăng cường cây xanh mặt nước và bảo vệ môi trường sống. Hạn chế phát triển nhà cao tầng và kiểm soát sự gia tăng dân số cơ học, giảm từ 1,2 triệu người xuống khoảng 800 nghìn người. Những khu đất phải giải phóng,

về nguyên tắc là để làm không gian cây xanh, mặt nước, các công trình dịch vụ công cộng phục vụ lợi ích cộng đồng. Sau khi giải phóng mặt bằng, thành phố phải lập ngay quy hoạch chi tiết với từng miếng đất, lô đất với nội dung cụ thể và công bố rộng rãi xin ý kiến cộng đồng dân cư, để người dân biết, quyết định trên cơ sở phục vụ cộng đồng.

Thế nhưng, những điều này dường như không mấy được thực thi trong suốt 10 năm qua. Thậm chí, có những “điểm nóng” giao thông cần được giải tỏa về áp lực dân số thì lại được chuyển đổi thành các khối nhà cao tầng.

Thực ra, tình trạng quá tải khu vực nội đô lịch sử cũng đã được các nhà quản lý Thủ đô nhận ra. Thế nhưng, để “cứu vãn” tình thế này, năm 2016 Hà Nội đã ban hành Quyết định số 11/2016 về Quy chế quản lý quy hoạch, kiến trúc cao tầng trong khu vực nội đô lịch sử của TP Hà Nội. Tại Quyết định trên, Chủ tịch UBND TP Hà Nội đã chỉ đạo việc được phép nghiên cứu xây nhà cao tầng tại một số vị trí nhất định như: Các vị trí hai bên đường vành đai; tuyến phố hướng tâm, tuyến phố chính và các khu vực điểm nhấn đô thị... Đối với một số trường hợp khác nằm ngoài quy định trên, bao gồm nằm ngoài vị trí hoặc vượt quá quy mô, Chủ tịch UBND TP Hà Nội nêu rõ: “Sẽ do UBND Thành phố báo cáo Thủ tướng xem xét quyết định”.

Ngay sau đó, Thủ tướng đã có văn bản yêu cầu Hà Nội chấn chỉnh lại quy hoạch đô thị, trong đó phải báo cáo làm rõ việc cấp phép xây nhà cao tầng tại khu vực nội đô, có thể gây quá tải về hạ tầng xã hội, giao thông, đặc biệt không được quy định trách nhiệm của Thủ tướng Chính phủ trong quyết định của UBND TP Hà Nội.

ĐƯA SÔNG HỒNG TRỞ THÀNH TRỤC CẢNH QUAN QUAN TRỌNG CỦA THỦ ĐÔ

Báo cáo định hướng phát triển kinh tế - xã hội 5 năm 2021

- 2025 của Ban cán sự Đảng UBND TP Hà Nội xác định các nhiệm vụ trọng tâm, trong đó, định hướng 5 năm 2021 - 2025 Thành phố xác định hoàn thành việc rà soát, tổng hợp quy hoạch để điều chỉnh tổng thể Quy hoạch chung xây dựng Thủ đô và điều chỉnh Quy hoạch xây dựng vùng Thủ đô đến năm 2030 tầm nhìn đến năm 2050. Triển khai xây dựng Quy hoạch TP Hà Nội thời kỳ 2021 - 2030 tầm nhìn đến 2050.

Theo đó, hoàn thành các quy hoạch phân khu nội đô lịch sử, quy hoạch phân khu đô thị sông Hồng, sông Đuống, các quy hoạch phân khu đô thị vệ tinh; khớp nối đồng bộ quy hoạch nông thôn và khu vực đô thị; xây dựng, bổ sung các quy chế, quy định quản lý quy hoạch kiến trúc đối với các khu vực hành lang xanh, vành đai xanh. Thực hiện triển lãm công bố công khai quy hoạch đối với người dân và cộng đồng doanh nghiệp.

Đặc biệt, ngày 10/3/2021, Thường vụ Thành ủy Hà Nội cho ý kiến về chủ trương hoàn thiện Đồ án quy hoạch phân khu đô thị sông Hồng, tỷ lệ 1/5.000. Phạm vi quy hoạch phân khu đô thị sông Hồng, phía Bắc đến đê tả ngạn và phía Nam đến đê hữu ngạn sông Hồng, chiều dài khoảng 40 km. Trong tổng diện tích nghiên cứu khoảng 11.000 ha, sông Hồng chiếm 3.600 ha (33%), đất bãi sông trên 5.400 ha (50%), phần diện tích còn lại là khu vực đã xây dựng gồm các khu làng xóm có lịch sử hình thành và phát triển từ lâu như xã Bát Tràng, Văn Khê, Tráng Việt; các khu phố ngoài đê như Quảng An, Tứ Liên, Yên Phụ, Phúc Xá... Dân số liên quan đến quy hoạch từ 280 - 320 nghìn người.

Tính chất và chức năng chính của quy hoạch phân khu đô thị sông Hồng là trục không gian cây xanh mặt nước, văn hóa lịch sử, cảnh quan chủ đạo của đô thị trung tâm. Điều này nghĩa là quy hoạch định hướng phát triển các công trình công cộng, công viên cây xanh, công trình văn hóa dịch vụ du lịch, giải trí biểu tượng của thủ đô để phục vụ các hoạt động lễ hội, du lịch.

Cùng với đó, thành phố sẽ cải tạo, chỉnh trang và tái thiết hệ thống dân cư hiện hữu trong vùng quy hoạch; bảo tồn các công trình di tích, kiến trúc có giá trị lịch sử; đồng thời, khai thác quỹ đất phát triển mới để tạo lập diện mạo đô thị hai bên sông Hồng.

Đối với bờ đê hai bên sông Hồng, đồ án quy hoạch nêu rõ "bất khả xâm phạm". Các tuyến đê đoạn qua nội đô được giữ nguyên trạng, đoạn còn lại nâng cấp thành đường chính khu vực với bốn làn xe; quy hoạch hai tuyến đường sáu làn xe chạy dọc hai bên sông.

Đồ án quy hoạch phân khu đô thị sông Hồng đề xuất năm bãi sông được nghiên cứu xây dựng với tỷ lệ 5% (khoảng 1.590 ha) gồm: Thượng Cát - Liên Mạc; Hoàng Mai - Thanh Trì; Chu Phan - Tráng Việt; Đông Dư - Bát Tràng và Kim Lan - Văn Đức. Bãi sông được xây dựng với tỷ lệ 15% là Tầm Xá - Xuân Canh. Các bãi sông này định hướng phát triển thành khu đô thị mới hiện đại, nhà ở sinh thái chất lượng cao. Các công trình thiết kế chịu lũ với tầng một sử dụng đỗ xe, công cộng để giảm thiểu thiệt hại khi có lũ. Các bãi sông còn lại được định hướng không gian mở với các loại hình không gian công viên, quảng trường đô thị, công viên ngập lũ...

Qua đó nhằm đưa sông Hồng trở thành trục cảnh quan trọng của Thủ đô, kết nối 2 bờ Bắc Nam, kết nối 13 cây

cầu, kết nối các cây cầu với 4 đường vành đai, đường xuyên tâm của Hà Nội và những khu chức năng quan trọng...

Đồ án quy hoạch đã tính đến dọc sông làm 2 đại lộ 6 làn xe xuyên từ Bắc xuống Nam, kết nối với hệ thống giao thông của quy hoạch chung Hà Nội. Các khu chức năng hai bên sông có cả nhà cao tầng và thấp tầng, được xây điểm xuyết, xen kẽ làm điểm nhấn đô thị. Các làng nghề truyền thống được cải tạo, nâng cấp để trở thành làng du lịch nổi tiếng. Đồng thời còn tính đến sắp xếp quy hoạch dân cư từng khu vực từ cầu Nhật Tân đến cầu Vĩnh Tuy.

CẦN LƯU Ý

Hơn 15 năm trước, năm 2005, Hàn Quốc đã muốn giúp Hà Nội làm quy hoạch hai bên bờ sông Hồng theo hướng trị thủy và phát triển đô thị. Thời điểm đó chưa có cơ sở pháp lý rõ ràng về dòng chảy sông Hồng qua Thủ đô Hà Nội nên công tác quy hoạch và quản lý xây dựng luôn bị động. Do đó, khi quy hoạch được đưa ra triển lãm tại Tràng Tiển để lấy ý kiến đóng góp, nhiều người cho rằng đồ án quy hoạch chưa nêu bật được vấn đề thổ nhưỡng, đặc biệt là dòng chảy sông Hồng. Việc xây dựng nhiều nhà cao tầng sẽ tạo bức tường, ngăn không gian, cảnh quan và luồng gió trong lành từ sông Hồng thổi vào đô thị...

Ngày 01/8/2008 Thủ đô chính thức mở rộng lên 3.344 km². Ngay sau đó, Chính phủ giao Bộ Xây dựng thuê tư vấn nước ngoài cùng với các chuyên gia trong nước lập quy hoạch chung Thủ đô mở rộng. Tháng 7/2011, quy hoạch chung được phê duyệt với mục tiêu: Hà Nội xanh, văn hiến, văn minh, hiện đại. Đến năm 2016, Thủ tướng Chính phủ có Quyết định 257 phê duyệt quy hoạch phòng chống lũ; Quy hoạch hệ thống đê điều sông Hồng và sông Thái Bình. Từ đó xác định dòng chảy đặc trưng của sông Hồng để làm căn cứ quy hoạch ven sông. Đây là cơ sở pháp lý đầy đủ cho đồ án phân khu đô thị sông Hồng.

Việc nghiên cứu của tư vấn độc lập trong nước có tham khảo ý kiến tư vấn nước ngoài, kế thừa quy hoạch cũ, đưa ra ý tưởng phù hợp với yêu cầu khai thác các chức năng quy hoạch của hai bên sông Hồng sẽ hiệu quả hơn so với giao cho các doanh nghiệp làm đồ án phân khu này.

Mặc dù đã được nghiên cứu kỹ lưỡng, qua nhiều lần chỉnh sửa, nhưng các chuyên gia cho rằng, vẫn cần nghiên cứu bổ sung một số nội dung như cầu qua sông, phương tiện giao thông thủy, cảnh quan dọc hai bên sông, các bãi sông, đặc biệt là bãi giữa; ý tưởng để khai thác mặt nước sông Hồng, tổ chức cây xanh hai bờ sông và những công trình tạo điểm nhấn.

Hơn nữa, sau khi quy hoạch phân khu được duyệt, sẽ phải tiếp tục làm quy hoạch chi tiết, thiết kế đô thị. Trên cơ sở đó, người dân biết rõ quy hoạch sử dụng đất ở từng khu vực hai bên bờ sông.

Đặc biệt, cho đến nay, đồ án chưa đề cập đến đánh giá tác động môi trường. Bởi lẽ, với sông Hồng, những tác động của nó đến không gian hai bờ sông là rất lớn. Vì thế, cần lưu tâm đặc biệt đến biến đổi dòng chảy để chỉnh trị con sông này và đảm bảo hành lang thoát lũ trong quá trình lựa chọn thể sông ổn định. Ngoài ra, những tác động của biến đổi khí hậu và biến động từ thượng nguồn cũng cần được xem xét thấu đáo. ❖